

“Emancipatie is een tsunami, op hoge hakken kwaad.”

Actrice Lineke Rijxman over seks(e)(n) door mugmetdegoudentand en Compagnie de KOE.

Lineke Rijxman van mugmetdegoudentand trok naar België om een voorstelling te maken met Compagnie de KOE, het theatercollectief van Peter Van den Eede, Willem de Wolf en Natali Broods. Die voorstelling heet *seks(e)(n)*. In de verte is het stuk gebaseerd op Goethes roman *Die Wahlverwandschaften* (Affiniteiten), waarin de affaires van twee mannen en twee vrouwen voor veel ellende zorgen. Temptation Island avant la lettre. Maar mugmetdegoudentand en De KOE legden de roman terzijde en maakten een voorstelling over seksuele identiteiten en -etiketten, gendervraagstukken, de strijd tussen de seksen en seks. Het gaat, kortom, over nu. Je zult gegarandeerd met een hoofd vol interessante vragen de zaal te verlaten. En goed gelachen hebben. Want humor is voor mugmetdegoudentand en De KOE onvermijdelijk, hun “rode loper voor het publiek”, zegt Lineke Rijxman, die ik sprak onderweg op tournee in België.

door An Cardoen

Seks(e)(n) is Goethe, maar totaal geen Goethe. Hoe beland je vanuit *Die Wahlverwandschaften* in het seksuele mijnenveld van vandaag?

“Natali droeg aanvankelijk *Die Wahlverwandschaften* aan omdat het zo goed paste bij ons, een cast met twee mannen en twee vrouwen. En omdat er interessante thema’s in zitten: kruiselingse relaties tussen man en vrouw gespiegeld aan kruisingen in de scheikunde en in de natuur. Maar de blik van Goethe op de wereld bleek toch te gedateerd, de wereld is te veel veranderd. We konden er niet zoveel mee. We hebben het boek toen weggelegd en zijn onze eigen teksten gaan schrijven. Dat gaf ons ons zoveel meer vrijheid om het te hebben over de dingen die ons nu bezig houden. In de verte herken je wel thema’s uit het boek: *seks(e)(n)* gaat óók over relaties tussen de seksen en over

onze verhouding met de natuur. In Goethe komt de tuin steeds terug als beeld voor de mens die de natuur en zijn eigen driften beheerst. Maar wij overheersen de natuur ondertussen zo sterk dat er bijna niets meer van overblijft en we misschien onze eigen ondergang veroorzaken.”

De tegenstelling tussen natuur en cultuur is sinds Goethes tijd oneindig veel complexer geworden. Wilde natuur bestaat niet meer en we hebben onze eigen natuur oneindig gedifferentieerd. Seks(e)(n) gaat over die enorme diversiteit aan seksuele labels en identiteiten.

“Wij vonden dat die metafoor van de natuur versus cultuur aan herziening onderhevig is. Kunnen we nog een link leggen tussen onszelf en de natuur? In onze tijd is alle natuur, op globale schaal, onderworpen aan ingrepen

van de mens. De natuur is overal aangetast. En wijzelf hebben onze eigen natuur, onze definities van sekse en seksualiteit, steeds verder verfijnd. In de tijd van LGBTQ+ moeten we nieuwe metaforen zoeken. We vragen ons ook luidop wat de rol van taal is. In hoeverre je bent wat je benoemt. Bijvoorbeeld als je een aandoening hebt? Ik speel een personage dat doet alsof ze lijdt aan het syndroom van Tourette en maak me ontzettend boos als de anderen me met die ziekte identificeren. Je hébt een aandoening, je bént haar niet. We vragen ons ook af of het benoemen van je identiteit je vrij maakt of juist gevangen zet. Wat mogen we nog zeggen? Wie mag dat zeggen? We zetten die spanningen op het podium op scherp.”

Ook theateracteurs ontkomen niet aan dat spanningsveld. Mag je als heteroseksueel een homo spelen? Als witte man

een zwarte vrouw? Mogen, zoals Willem de Wolf een keer zei, alle Hamlets voortaan enkel gespeeld worden door Deense prinses? De Belgische recensent Pieter 'T Jonck noemt het "een mijnenveld: voor je het weet heb je iemand op zijn tenen getrapt, of een grens overschreden."

"Emancipatie verloopt vaak geleidelijk, maar iedere nieuwe emancipatiebeweging gaat ook gepaard met golven die niet altijd genuanceerd zijn, eerder een tsunami. Zo'n tsunami is grof, bot, op hoge hakken kwaad. Ik vind dat juist horen bij emancipatie. Af en toe worden de taboes zo groot dat je over ieder woord drie, vier keer moet nadenken. Daar staat tegenover: als je eens heel goed over iets moet doordenken, levert dat veel nieuwe inzichten op. Daar is voor mij niets bedreigend aan. Ik ben altijd bereid om mijn eigen standpunten te herzien. Overigens wil ik niet cynisch doen over mensen die zich wel aangevallen voelen. Zo'n vloedgolf veegt de vaste kaders weg, oude structuren verdwijnen, dat is beangstigend. Het hele proces vereist geduld."

De voorstelling speelt zich af aan het begin van een grote modeshow van de beroemde Belgische mode-ontwerper Dries van Noten. Waarom een modeshow? En waarom Dries van Noten?

"We zochten naar een link tussen kunst, kunstmatigheid en natuur. Een van ons had een documentaire over Dries van Noten gezien. Voor een collectie gebruikte hij bloemen uit zijn eigen tuin die hij via een heel kunstmatig procédé bewerkt en dan print op zijn kleding. Daar kwam ons idee vandaan om *seks(e)n* te laten spelen voor de opening van een van zijn modeshows. Natuur wordt steeds artificiëler, steeds meer bewerkt, steeds minder 'natuurlijk'. Parallel daarmee stellen we de vraag: hoe kunstmatig of natuurlijk zijn onze identiteiten, labels, hokjes?"

Op het einde komt Van Noten nog eens om de hoek kijken, als Rijxman in haar slotmonoloog het hele discours over identiteit en seksualiteit in een groter kader plaatst: de klimaatverandering en de desastreuze gevolgen daarvan. Door ons eigen toedoen. De finale vorm van natuur versus cultuur?

"Het is niet dat we willen zeggen dat het discours over identiteit en gender futiel is in het licht van de klimaatcatastrofe. Wat we wilden doen, is uitzoomen om zo op een andere manier naar de problemen van onze tijd te kijken. Welke strijd is belangrijk om te voeren? Ik eindig met een monoloog die zich in de toekomst afspeelt, in 2044. Dries van Noten heeft ooit eens gezegd dat in de toekomst de man-vrouw-binariteit zal verdwijnen."

In mijn monoloog is het zover. Of liever: het doet er niet meer toe. Er is een andere binariteit voor in de plaats gekomen: de tegenstelling tussen mensen die wonen op plekken waar de klimaatverandering wel gevolgen heeft, versus mensen die wonen op plekken waar de klimaatverandering niet van invloed is."

van, met Lineke Rijxman, Natali Broods, Willem de Wolf, Peter Van den Eede
gebaseerd op ideeën uit Die Wahlverwandschaften van Goethe
decor, licht, geluid Bram De Vreese, Shane Van Laer
een co-productie van Compagnie de KOE en mugmetdegoudentand

Kijk voor meer informatie op mugmetdegoudentand.nl | decoe.be